

ПОТЕНЦІАЛ СПОРТУ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ

Тараненко І. В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
irinavad.tar.ko@gmail.com

Зайцева Ю. В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
zaicevayuliya1@gmail.com

Спорт завжди вважався одним із найважливіших засобів виховання та формування соціальної активності, а також інструментом, що сприяє соціальній інтеграції. Фізичні аспекти занять спортом є найбільш очевидними, оскільки спортивні тренування зміцнюють тіло, підвищують загальну фізичну підготовку та покращують стан здоров'я. Проте, окрім фізичних переваг, спорт має значний вплив на соціальний розвиток особистості. Дослідження іноземних науковців показують, що спорт можна поділити на чотири основні підсектори, кожен з яких ґрунтується на спільних ідеалах (громадський і професійний спорт) або функціонує в межах різних систем, таких як студентський спорт, олімпійський і паралімпійський спорт [5]. Професійний спорт, як окрема сфера соціального життя, потребує спеціального правового регулювання через його значний економічний та соціальний вплив.

Водночас розвиток фізичної культури та оновлення здорового способу життя стимулюють зростання суспільного інтересу до спорту, що сприяє покращенню загального рівня здоров'я населення, зростанню соціальної згуртованості та підвищенню соціального капіталу.

Спорт є соціальною діяльністю, у якій люди можуть стикатися з різними формами впливу, дискримінації та соціальної ізоляції.

Метою цієї статті є виокремлення проблем дискримінації жінок у сфері спортивної діяльності та пошук шляхів їх вирішення.

Спорт залишається одним із останніх оплотів у боротьбі за гендерну рівність, де дискримінація жінок та домінування чоловіків часто сприймаються як соціально прийнятні норми. Незважаючи на існування міжнародних правових документів, таких як Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок та Конвенція про права дитини, які гарантують право на заняття спортом для всіх, на практиці ці права не завжди дотримуються. Наприклад, дівчатка в Мумбаї, Індія, нерідко стикаються з відмовою, коли намагаються долучитися до гри в крикет на громадських спортивних майданчиках [1]. Навіть у найбільш прогресивних спортивних організаціях зберігаються традиції, які обмежують доступ жінок до впливових ролей. Яскравим свідченням цього є той факт, що менш як 1% членів Міжнародної федерації футболу, які мають право голосу, складають жінки. Така ситуація відображає загальну проблему недостатньої представленості жінок у керівництві найпопулярнішими видами спорту, що вимагає докорінних змін у системі спортивного менеджменту та політиці організацій для досягнення справжньої гендерної рівності.

Цей очевидний гендерний дисбаланс робить спорт потужним інструментом, здатним сприяти прискореній ліквідації гендерної нерівності на глобальному рівні. Використання спорту як засобу досягнення гендерної рівності є важливою, хоча й тимчасовою стратегією, що, ймовірно, не буде реалізована в повній мірі. Однак історія свідчить, що за умов доступності спорту для дівчат та жінок вони отримують можливість повноцінного розвитку. У 1972 році в Сполучених Штатах було прийнято законодавчий акт, відомий як Регламент IX Акта про внесення поправок до Закону про освіту, який забороняє дискримінацію за ознакою статі в будь-яких установах, що отримують федеральне фінансування. Одним із ключових наслідків цього закону стало рівне фінансування чоловічих та жіночих спортивних програм. Через сорок років після

ухвалення Регламенту IX в США вдалося суттєво скоротити розрив у кількості дівчат і хлопців, які беруть участь у спортивних програмах: з показника 1 до 27 до рівня 1 до 3.

У своєму дослідженні Naranjo M., Luque J., de la Mata J. Та інші, стверджують, що серед найбільш поширених проблем в спорті виділяються гендерна нерівність, гомофобія та сексизм. Такі форми дискримінації часто проявляються в ситуаціях, де порівнюються або розділяються учасники за статевою ознакою, що може призводити до конфліктів і посилення соціальної напруги [4]. Наприклад, гендерна нерівність у спорті може виражатися в обмежених можливостях для участі жінок у змаганнях, несправедливому фінансуванні або медіа-висвітленні. Подібні проблеми створюють бар'єри для залучення та розвитку спортсменів різних соціальних груп, що негативно впливає на соціальну інтеграцію та рівність. Для подолання цих викликів необхідні комплексні підходи, включаючи політичні, правові та освітні заходи, які спрямовані на створення інклюзивного середовища в спортивних спільнотах.

Наразі виникла гостра необхідність створення нових та активації існуючих організацій які використовують спорт як стратегію розширення можливостей дівчат-підлітків та жінок у реалізації їхніх прав. Робота даних інституцій повинна будуватися на посиленні, що спорт має унікальну здатність прищеплювати дівчаткам лідерські якості та вміння боротися з обмежувальними гендерними нормами на рівні громад.

У вирішенні зазначеної проблеми, необхідно щоб відповідні структури та спеціальні доповідачі Організації Об'єднаних Націй, уповноважені у цій сфері, зробили перший крок до створення комісії для збору даних від неурядових організацій, спортивних керівників, міністрів спорту та інших органів, що мають відношення до заходів з ліквідації сексизму та дискримінації жінок і дівчат у спорті. Спорт може стати потужним інструментом у боротьбі проти гендерної дискримінації та сприяти просуванню позитивного образу жінок. Однак аналіз відповідних міжнародних конвенцій, зокрема статей 10 та 13 Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, виявляє, що становище жінок у спорті часто не отримує належного відображення в цих документах.

Також необхідним є збільшення кількості досліджень, ресурсів та інвестицій для реалізації програм, які використовують спорт як інструмент для зміни умов на користь дівчат та жінок у глобальному масштабі. Для побудови справедливого та процвітаючого суспільства необхідно активніше використовувати лідерські якості жінок та дівчат, а також значний потенціал спорту для прискорення досягнення загальної гендерної рівності, яка є критично важливою для досягнення цієї мети.

Література:

1. Жаровська І. Гендерні аспекти у спорті: проблеми правового облаштування. Науковий вісник Ужгородського національного університету . Серія:Право1.75. 2023 рік. С. 81-84
2. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866> – 15
3. Саладуха О. Гендерна нерівність: коли жінки керуватимуть спортом? URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2021/10/15/246211/>
4. Naranjo M., Luque J., de la Mata J., Torres A., Redondo J. and Paul J. Intervention procedure and protocol to reduce the number of incidents in boys and girls football matches between the ages of 14 and 16 years old. En Proceedings ISSP 14th World Congress Sport Psychology, Sevilla (477- 478). Madrid: Dykinson. 2017.
5. Spencer J. Harris, Scott R. Jedlicka The governance of sports in the USA, in Sport Business in the United States. 2020. ImprintRoutledge. 26 p.